هەواڵەکانی بزووتنەوەی جەماوەری و کرێکاری و یەکسانی خوازی جیهانی

ئامادەکردنی : عەلی مەحمود

2005-05-23

سودان:

ئۆپۆزسیۆنی سودانی هەڵبژاردنی زانکۆی خەرتومییان بردەوە , ئۆپۆزسیۆن کە لە 11 لایەنی سیاسی و بێلایەنەکان پێك هاتن , توانییان 4300 دەنگ بە دەست بهێنن , کە لەم لایەنانە پێك هاتوونە :-(میرغنی(ئیتحاد) وناسری , بەعسی , حەق(چەپ) , بەرەی گەلی ڕزگاری سودان(گەرەنگ) , بەرەی ڕزگاری دارۆفەر, حیزبی شیوعی , بێلایەنەکان. تەوژمی ئیسلامی 2100 دەنگییان هێنایەوە (پارتی دەسەلآتدار و ئەنساری سونەو باڵی سەلەفی ئیخوان) , سێیەم هێزیش ئیسلامی ڕیفۆرم خواز و چوارەم لایەنیش باڵی تورابی بوو . 11 ڕێکخراوی بەشدار لەو هاوپەیمانییەتییە هەریەکەیان 3 کورسی بەڕێوەبەرایەتییان بەرکەوت و 7 کورسیش بۆ بێلایەنەکان .

نیپاڵ

7 پارتی ئۆپۆزسیۆنی نیپاڵی بڕیاریان دا لە 15,22,23 ی مانگ ناڕەزایی سەرانسەری دەربڕن , دژ بە کودەتای مەلەکی .

- لە بەرواری 19-5 بە بانگەوازی یەکێتی کرێکارانی ماوی مانگرتنی سەرانسەری کاتماندۆی گرتەوە , هاتوچۆ ڕاوەستا کە 3 ڕۆژ دەخایەنێت.

- ماوییەکانی هیندستان گرنگی بە سەربەخۆیی هەرێمی کۆرخلاند دەدەن , ئەیانەوێت جیابێتەوە لە بەنگالی هیندی , ماوییەکان بنکەی جەماوەرییان لە نیپال- بۆتان-بەنگەلادیش -سکیم- بیهار-ئیسام زیادی کردووە (لەراگەیاندنەکانی حکومەتی هیندییەوە) .

-لە بەرواری 22-5 بە بانگەوازی 7 پارتی سیاسی (کۆنگرەی نیپاڵی-پارتی کۆمۆنیست-مارکسی لینینی - کۆنگرە(دیموکراسی) - پارتی کرێکاران و جوتیاران -بەرەی چەپی یەکگرتوو - بەرەی جەماوەر) خۆپیشاندانی سەرانسەرییان لە نیپاڵ سازدا , ئەم داواکارییانەیان هەبوو :

-حکومەتی یەکێتی نیشتمانی پێك بهێنرێ بۆ ئەنجامدانی ئاشتی لەگەڵ ماوییەکان.

-هەڵبژاردنی نوێی پەرلەمان ئەنجامبدرێت و دەنگ لەسەر دەستورێکی نوێ بدرێت .

هیندستان و یەکێتی ئەوروپا پشتگیری داواکاری ئەو 7 پارتەیان کرد .

لە بەرواری 27-5 خۆپیشاندانی مەزنی جەماوەری بە بەشداری هەردوو سکرتێری پارتی کۆمۆنیست و کۆنگرەی نیپاڵی ئەنجامە درێت و لە کەتماندۆ سوخنرانی دەکەن بۆ جەماوەر .

کەتماندۆ سەرۆکی پارتی کۆمۆنیست لەکاتی ئازادکردنی وسەرۆك وەزیرانی ڕابردووش

پۆلیڤیا

12000 هیندی لە دانیشتوانی ڕەسەنی پۆلیڤیا , جوتیاران, سانديكا كرێكارییەكان خۆپیشاندانێكی جەماوەرییان لە شاری لابازی پایتەخت ڕێخست , بۆ پشتگیری كردن لە داواكاری بە خۆماڵی كردنی نەوت و گاز , هەروەها داوای لابردنی سەرۆك كۆمار مساو و پێشخستنی هەڵبژاردنی سەرۆكایەتی و داخستنی پەرلەمانییان كرد , زۆربەی ئەو خەڵكە لە ناوچە هەژارنشینەكانەوە هاتبوون . تێك هەڵچوون لە نێوان خۆپیشاندەران و پۆلیسدا ڕوی دا بە بۆمبی مۆلۆتۆف و گازی فرمێسك ڕژێن . خۆپیشاندەران دەڵێن وولاتەكەیان قوربانی كۆمپانییا بێگانەكانە , نەوت و گازەكەیان دەدزن , بۆ ئەوان خێری تێدا نییە .

هیندستان

دادگای باڵای هیندی داوای لێكۆڵینەوەی كرد لە بە شودانی كچانی منداڵ , هەفتەی ڕابردوو پیاوێك دەستی بەرپرسێكی ئافرەتی شكاند لە ولایەتی مادییا برادیش كە دەیەویست لێكۆڵینەوە بكات لەسەر منداڵ بە شودان بۆ قەدەغەكردنی . لە پێش هەزار ساڵەوە ئەم نەریتە لە هیندستان هەیە , هیندۆسەكان كچەكانییان بە منداڵی بە شوو دەدا تا موسڵمانەكان نەیان ڕفێنن و بیانكەن بە كەنیزەك , ساڵی **2001** زیاتر لە **6,4** ملیۆن منداڵی كەمتر لە **18** ساڵ لەهیندسان بە شوو دراوە .

پاكستان

100 هەڵسوڕاوی داكۆكی كەر لە مافی ژنان لە شاری لاهور لە ئەنجامی سازكردنی مەراسیمێك گرتران, كە خۆپیشاندانییان بۆ مافەكانی ئافرەت ڕێك خستبوو .

ژاپۆن

له یادی 33 گەڕانەوەی شاری ئۆکیناوا بۆ ژاپۆن , زیاتر له 24000 کەس پشتێنەی مرۆییان بەدەوری بنکەیەکی ئەمەریکی دروست کرد ,کە درێژییەکەی 11 کم بو . له ساڵی 1972 پارێزگای ئۆکیناوا گەڕایەوە بۆ ژاپۆن کە پێشتر ئەمەریکا تا ئەوکات داگیری کردبوو .

کۆرییای باشور

هەزاران قوتابی له کۆرییای باشور دژ بە دامەزراندنی بنکەی ڕۆکێتی پاتریۆت له وولاتەکەیان خۆپیشاندانییان ئەنجام دا , کە بڕی 11 ملیار دۆلاری تێدەچێت , 3000 خۆپیشاندەر لەگەڵ پۆلیس بو ەشەڕی دەستەو یەخەیان ویستییان بچنە ناو بنکە سەربازییەکەوە .

ئیتاڵییا:

مانگرتن له کار جوڵەی شەمەندەفەر و فرۆکەوانی ئیتاڵی ڕۆژی هەینی ڕاگرت , کۆمپانییای نیشتمانی ئیتاڵی 211 سەفەری هەڵوەشاندەوە , هەروەها 95٪ کرێکارانی هێڵی شەمەندەفەر مانییان گرت بۆ ماوەی 24 کاتژمێر ,داوای زیاد کردنی کرێ و باشترکردنی هەلومەرجی کار دەکەن .

بێکاری لاوان له ئاسیا

نەتەوە یەکگرتوەکان ڕایان گەیاند 38 ملیۆن لاو له ئاسیا بێکارن له تەمەنەکانی نێوان 15-24 ساڵ .

ئەسیوبیا

بۆ جاری سێیەم هەڵبژاردن له ئەسیوبیا ئەنجام درایەوە , کە 85٪ دانیشتوانەکەی لادێ نشینن, ڕۆژی یەك شەمە 15-5 , 27 ملیۆن ئەسیوبی چونە سەر سندوقەکانی دەنگدان بۆ دیاریکردنی 547 کورسی پەرلەمان .

هاوپەیمانی دیموکراتی ئۆپۆزسیۆن ڕایان گەیاند پڕۆژەی ئەوان ئازادکردنی ئابورییە , بەرنامەی پارتی دەسەڵاتدار زۆر مارکسییە . زیناوی سەرۆك وەزیران کۆنە مارکسییەکی ماویەو سەرۆکی بەرەی گەلی ڕزگاری تیگرایە .

بەگوێرەی دەنگوباسە سەرەتاییەکان ئۆپۆزسیۆن 200 کورسی پەرلەمانییان بەدەستهێناوە , پارتی دەسەڵاتداریش زیاتر لە300 .

نارەزایەتی بەرامبەر بە پرۆسەی دەنگدان بەرز بوەوەو بڕیار وایە له 84 ناوچە دەنگدان دوبارە بکرێتەوە .

ئۆپۆزسیۆن زۆرینەی کورسی یەکانی پایتەختییان بردەوە , کە 4 ملیۆن مرۆڤ نیشتەجێن تیایدا .

سەرۆك وەزیران پاش هەڵبژاردن خۆپیشاندانی بۆ ماوەی 1 مانگ یاساغ کرد .

سریلانکا

سەرۆکی سریلانکا خاتوو تشاندریکا کۆمارانتۆغام کە پشتگیری لە پرۆسەی ئاشتی دەکات لەگەڵ پڵنگەکانی تامیل , داوای لە ئۆپۆزسیۆن کرد پشتگیری لە هەوڵەکانی بکەن بۆ کۆتایی بەجەنگی ناوخۆیی کە تا ئێستا **40000** کوژراوو **500000** ئاوارەی لێکەوتۆتەوە .

ناوبراو لە ساڵی **1968** یەکێك بوو لە ڕابەرانی قوتابیان لە پاریس و خاوەند بیری ترۆتسکی بوو .

کوەیت

پەرلەمانی کوەیت دوو شەممەی ڕابردوو بڕیاری دا ژنان مافی خۆپاڵاوتن و دەنگدانییان هەبێت , ئەمەش پاش ململانێیەکی چەندین ساڵە بە دەست پێشخەری ئەمیریووڵات خرایە بەر باسەوە ,بەڵام چەندین ساڵە ئیسلامییەکان دژ بە بەژداری ژنانن و دەڵێن مافی ژن تەنها لە ماڵەوەیە .37 لەگەڵ و 23 دژ و 2 کەسیش بێدەنگ بوون .

بەنگەلادیش

نقوم بوونی کەشتیی یەکێکە لەو مەرگەساتانەی ڕۆژانە تراژیدییاکەی لە بەنگەلادیشەوە دوبارە دەبێتەوە , ڕۆژانە لە شاشەی تەلەفزیۆنەوە مەرگی ئەو خەڵکە بە چاوی خۆمان دەبینین . 15–5 دانەیەکی دیکە نقومی ژێر ئاو بوو نزیك بە 100 کەس بوونە کۆچی قوربانی . ئەوەی شایانی باسە ئەم کەشتییانە هەموو کۆنەی ووڵاتانن و بەپارەیەکی هەرزان دەیانکڕن و باری قورسی لێ دەنێن , بۆیە مانگانە گوێ بیستی چەند دانەیەکی و مەرگی هەزاران بەنگالی دەبین .

میسر

پارتەکانی تەجەموعی چەپ و وەفدی ڕاست و ناسری نەتەوەیی بەیاننامەیەکی هاوبەشییان دەرکر د و بایکۆتی بەشداری هەڵبژاردنییان کرد . داوایان کرد ڕۆژی ڕاپرسی کەس لەماڵ دەرنەچێتە دەرەوە لە ماڵەکەی . کە بڕیار وایە لە بەرواری **25–5** بۆ دەنگدان لەسەر بڕگەی **76**ی دەستور ئەنجامە درێت .

سودان

لە بەرواری **19–5** ناڕەزایەتی شاری خەرتومی گرتەوە و **17** کەس گیانییان لە دەست دا , لەوانە **14** بیان پۆلیسن و **3** هاوولاتی لە قوربانییەکانن هەموو لە باشورییەکان پێك هاتوون . هۆی ناڕەزایەتییەکە لەئەنجامی دابەشکردنی زەوییەوە بوو بەسەر هاوولاتییاندا .

مەنگۆلییا

شەممە **21–5** هڵبژاردنی سەرۆکایەتی لە مەنگۆلییا ئەنجامدرا , **1,3** ملیۆن هاوولاتی مافی دەنگدانی هەبوو , **4** کەس خۆیان پالاوت بۆ پۆستەکە ڕۆژی دووشەممە ئەنجامە بەراییەکانی دەنگدان دەرکەوت کە تیایدا نامبارین ئینخابایار سەرۆك وەزیرانی پێشوو و سەرۆك پەرلەمانی ئێستا سەرکەوت و **53,4**٪ دەنگەکانی لە خولی یەکەمی هەڵبژاردن بەدەست هێنا . لەم هەڵبژاردنەدا بەشداری بەرێژەی **70** ٪ بوو . ناوبراو لە ساڵی **1997**وە سەرۆکی پارتی شۆڕشگێڕی دیموکراتی گەلی مەنگۆلیایە(کۆمۆنیست) , لە ساڵی **1992–1996** وەزیری ڕۆشنبیری بوو , لە ساڵی **2000** بووەسەرۆك وەزیران و لە **2004** بووە سەرۆکی پەرلەمان و دەرچووی پەیمانگای ئادابە لە مۆسکۆ , سەرۆکی پارتی دیموکراسی مینسنجانی ئیسنجان کە ئەویش لە ڕابردوو سەرۆك وەزیران بوو دانی بە شکستەکەی خۆی هێنا و پیرۆزبایی لێ کرد , ئەوەی شایانی باسە سەرۆك لە مەنگۆلییا هێماییەو دەسەلاتی نییە .

میسر

پۆلیسی میسری چەندین ئەندامی پارتی تەجەموعی چەپی گرت لە کاتی هەڵواسینی لافیتە لە قاهیرەدا , لە بەیاننامەیەکدا تەجەموع ئەم کارەی شەرمەزار کردو ڕای گەیاند پارتی دەسەلاتدار جگە لەوەی هەموو تەلەفزیۆن و ڕادیۆکانی کۆنترۆڵ کردووە دەیەوێت شەقامیش پاوان بکات .

لوقمانی 11 مانگە خێزانەکەی ناتوانن بەخێویکەن

لوقمان توشی نەخۆشی هەرمۆنی بووەو لە تەمەنی **11** مانگەدا گەیشتووە بە **22** کگم , ڕۆژانە **5** لیتر شیر و **1** کگم برنج دەخوات , داهاتی خێزانەکەی بۆ ئەوە . ناوبراو لە شاری کەلکەتای سەر بە ولایەتی بەنگالی ڕۆژئاوای هیندستان دەژێت .

ڕێژەی کارکردنی ژنان

ئەو ژنانەی منالّییان نییە لە چیك **86**٪ و مالّتا **38**٪ و بەریتانییا **83**٪ و فەرەنسا **78**٪ و ئیسپانییا **62**٪ و ئیتالّییا **60**٪ و یۆنان **57**٪ کارە کەن . بەلاّم ژنانی منالّدار لە چیك **54**٪ و لە مالّتا **27**٪ و ئیتالّییا **50**٪ و ئیسپانییا **51**٪ و یۆنان **53**٪ کارەکەن , لە هەموو ئەورووپاش ڕێژەکە **60**٪ .

مەکسیك

سەرۆکی شارەوانی مەکسیکۆ , کەسایەتی چەپی بەرجەستەی مەکسیك بڕیاری دا لە بەرواری **31-7** ی ئەمسالّ دەست لە کارەکەی بکێشێتەوە , تا خۆی بۆ هەلّبژاردنی سەرۆکایەتی مەکسیك وەك بەهێزترین و جەماوەریترین ڕکابەری سەرۆك کۆمار ئامادە بکات .هاوکات لەناو پارتی دیموکراتی شۆڕشگێڕی چەپ کەسێکی کەش خۆی کاندید کرد بۆ پۆستی سەرۆك کۆماری بەناوی خۆسییە کاردیس .

ڕوسیا

لە مۆسکۆ بەرامبەر بە مەراسیمی دەولّەتی لە یادی **60** سالّەی سەرکەوتن بەسەر فاشیزمدا , دەیان هەزار کەس کۆبونەوەو نارەزایەتییان لە بەشداری بۆش لە یادەکە دەربڕی , بۆشییان بە گەورەترین دوژمنی ڕوسیا ناو برد , زۆربەی جەنگاوەرانی بەشدر لە جەنگی جیهانی دووەم بە خۆیان و خەلاّتەکانییانەوە بەشداری ئەم مەڕاسیمەیان کرد .

ئیکوادۆر

له بەرواری 5-10 فەرمانی دەست بەسەرکردنی سەرۆکی ڕابردووی ئیکوادۆر غۆستافۆ دەرچوو بە تاوانی یاریکردن بە سامانی وولات , پێشتریش بڕیاری گرتنی سەرۆکان عەبدوالله بوکەرەم و ئەلبرتۆ بامیك دەرچوو .

یۆنان

مانگرتنی سەرانسەری یۆنانی گرتەوە,گواستنەوەی ئاسمانی و ئاوی ڕاوەستا , هەردوو سەندیکای کرێکاری , یەکێتی سەندیکای کرێکاران 600000 ئەندامی هەیەو یەکێتی فەرمانبەرانی کەرتی گشتی کە 200000 ئەندامی هەیە بەشدارییان کرد لە مانگرتنەکە . کارەبا بڕا , قوتابخانەکان ڕاوەستان . لە شاری ئەسیناش دەیان هەزار بە بانگەوازی پارتی کۆمۆنیست خۆپیشانییان ساز کرد .
لە بەرواری 5-21 زیاتر لە 2000 ئانارشیست ڕژانە سەر شەقامەکان و لەگەڵ پۆلیسدا دەرگیر بوون , 100 لە ئانارشیستەکان گیران .

هۆڵەندە

لە ڕاپرسییەکدا کەناڵی ئاڕ تی ئێل ی هۆڵەندی ئەنجامی دا 54٪ خەڵك دژ بە دەستوری ئەوروپی دەنگییان دا , 27٪ یش لە گەڵدان .هاری ڤان بۆمڵ سیاسەتمەداری ناسراوی پارتی سۆسیالست ووتی : ڕەتکەرەوانی دەستوری یەکێتی ئەوروپا لە هۆڵەندەو فەرەنسە زۆربەن . هەروەها درێژەی پێداو ووتی یەکێتی ئەوروپا سەروەری وولاتانی بچوکی وەك هۆڵەندە پێشێلە کات .
سەندیکا کرێکارییەکانی فەرەنسا پێیان وایە دەستوری یەکێتی ئەوروپا پەیرەو لە سیاسەتی ئابوری ئەنگلۆ-ساکسۆنی لیبراڵی دەکات , دەیانەوێت ماف بیمەی بێکاری و دەسکەوتەکانی حکومەتی خۆشگوزەرانی هەڵوەشێننەوە .

نایجەر

نەتەوە یەکگرتووەکان ڕای گەیاند 3,6 ملیۆن کەس لە نایجەر برسییانە , ژیانییان لە مەترسیدایە . بەهۆی ووشکە ساڵ و هێرشی کولەوە , لە ناو ئەوانە 800000 مناڵی کەمتر لە 5 ساڵی تێدایە .

بەرازیل

12 هەزار جوتییاری سەر بە بزووتنەوەی جوتیارانی بیّ زەوی بە پیّ گەیشتنە پایتەخت , پاش 15 ڕۆژ ڕیّکردن, کاتیّك ویستییان بچنە بەردەم پەرلەمان لە لایەن پۆلیسەوە هیّرش کرایە سەرییان . ئەوان دەیانەویّت لۆلا وەفادار بیّت بەرامبەر بەو بەلّیّنانەی لەبانگەشەی هەلّبژاردندا پیّیانی دا , بەوەی 430000 پارچە زەوی دابین بکات بۆ جوتیارانی هەژار تا سالّی 2006 ,کەچی تا ئیّستا تەنها 30000 پارچە زەوی دابین کردووە , لەسەر ڕیّی گەڕانەوەیان بالّویّزخانەی ئەمەریکایان بەرد باران کرد و دژ بە بازرگانی ئازاد دروشمییان دا .

ژاپۆن

لە بەرواری 8–5 زیاتر لە 6000 ژاپۆنی لە تۆکیۆ دژ بە پەرتوکی خویّندنی وولاّتەکەیان خۆپیشاندانییان سازکرد , کە هەولّدرابوو لەو پەرتوکانە میّژووی ژاپۆن جوان بکریّت . ئەندام پەرلەمانیّك کە بەشداری خۆپیشاندانەکەی کردبوو ووتی:– ئەم بەرنامەی خویّندنەی ژاپۆن قوتابی دەکات بە جەنگاوەر .

ئەلّمانییا

لە یادی 60 سالّەی تیّك شکانی فاشیزمدا 3000 نازی ڕژانە سەر شەقامەکانی بەرلین دروشمی ئازاد(کردنی درۆ خەجالّەت بن)ییان بەرز کردەوە , لە بەرامبەردا زیاتر لە 6000 چەپ و نەیارانی نازییەت خۆپیشاندانییان سازکرد .

لاتفییا

لە کاتی ووتار دانەکەی بۆش لە لاتفییا بەناوی ئازادی و دیموکراسی , بزووتنەوەی لە پیّناو ئاشتی ویّنەی ڕوداوەکانی ئەبو غریّبییان بەرز کردبوەوە , 10 هەلّسوڕاوی ناڕەزایەتییەکەیان گرت . ڕوسەکانی لاتفییا بایکۆتی وتارەکەی بۆشییان کرد کە 30٪ دانیشتوانی لافییا پیّك دەهیّنن و لە هەموو مافیّکی هاوولاّتی بوون بیّبەرین .

ڕوسیا

لە یادی 60 سالّەی سەرکەوتن بەسەر فاشیزمدا پەردە لەسەر تیمسالیّکی ستالین لە شاری میدنی لە کۆماری یاقوتا لە سیبریا لابردرا , سەرۆکی وولاّتەکە فیاتسلسلاّف ستریۆف ئامادەی مەراسیمەکە بوو . شاری فولجوجاردیش پیّشتر هەمان مەراسیمی ئەنجام دا . تا ئیّستاش زۆربەی خەلّکی ڕوسیا ستالین بە قارەمان دەزانن هەرچەندە بۆخۆی جۆرجی بوو نەك ڕوس .

فەرەنسە

دانیشتوانی وولاّتە کۆلّیناریکراوەکانی فەرەنسە بەناوی زەلیلکراوانی فەرەنسەوە خۆپیشاندانیّکییان لەپاریس بەبۆنەی60 سالّەی سەرکەوتن بەسەر فاشیزمدا ڕیّك خست , ووتییان ئیّمە نەوەی کۆیلەو قوربانییانی ئەمپریالزمیین مافی پەنابەریمان دەویّت .

ئۆزبەکستان

بەهۆی بێکاری (30٪) و گەندەڵییەوە ناڕەزایەتی زۆر لە ڕژێمی کەریمۆف هەیە , بوونی پارتی تەحریر باشترین بەڵگەیە بۆ ئەو کە بە سانایی سەرکوتی خۆی پیادە بکات و شۆڕشی ڕەنگاو ڕەنگ خەڵتانی خوێن بکات . لە کاتی خۆپیشاندانە چەکدارییەکان سەدان زیندانی کە زۆربەیان سەر بە پارتی تەحریرن کە خواستاری زیندوکردنەوەی خەلافەتی ئیسلامئازاد کران . ڕاپەڕینی ئیسلامییەکان خەڵتانی خوێن کرا , تەنها لە شاری ئەندیمان 500 کوژراو هەبوو , کوراسۆفیش بە ئاشتییانە تەسلیمبوون . 6000 کەس ئاوارەی قیرغیزستان بوو , پاش 4 ڕۆژ ئەمەریکا قسەی کرد , ڕوسیاش ڕاشکاوانە پشتگیری خۆی لە کەریمۆف دەربڕی .

هێزەکانی دەوڵەت شاری کواراسۆفییان بە بێ تەقە گرتەوە , ڕەختیۆر ڕەخیمۆف و چەند هاوکارێکی کە داوای دامەزراندنی خەلافەتی ئیسلامییان دەکرد بە سانایی قۆڵبەست کران , قیرغیزستانیش کەوتۆتە تەسلیم کردنەوەی پەنابەران بە ئۆزبەکستان , ئەم ڕوداوە خوێناوییە هەنگاوێك بوو بۆ کۆتایی هێنان بە شۆڕشە ڕەنگاو ڕەنگەکان .

مافی ژنان لە 58 دەوڵەتدا

لە ئامارێکدا بۆ ڕادەی مافەکانی ژنان لە بواری بەشداری لە سیاسەت و ئابوری و مافە کلتوری و کۆمەڵایەتییەکاندا , 13 وولاتی یەکەم لە 15 وولات لە کۆی 58 وولاتی بەشدار بوو لە یەکێتی ئەوروپا بوو , وولاتانی عەرەبی و ئیسلامی بەهۆی نەبوون و شاراوەیی زانیارییەکان بەشداری نەبوون , تەنها چەند دانەیەکییان نەبێت .

ڕیزەکان بەمشێوەیە هاتن لە یەکەمەوە بۆ کۆتایی :-

سوید- نەرویج- ئیسلەند- دانیمارك- فینلەند- نیوزلەند- کەنەدا- بەریتانییا- ئەڵمانییا- ئوترالییا- لاتفییا- لیتوانییا- فەرەنسا- هۆڵەندە- ئەستوانییا- ئێرلەندە- ئەمەریکا- کۆستاریکا- پۆڵەندە- بەلجیکا- سلۆڤاکییا- سلۆڤینییکا- پورتوگال- هەنگارییا- چیك- لۆکسمبۆرگ- ئیسپانییا- نەمسا- بلگارییا- کۆلۆمبییا- ڕوسییا- ئۆرۆگوای- چین- سویسرا- ئەرجەنتین- خواروی ئەفریقییا- ئیسرائیل- ژاپۆن- بەنگەلادیش- مالیزییا- ڕۆمانییا- زیمبابۆی- ماڵتا- تایلاند- ئیتاڵییا- ئەندەنوسییا- پیرۆ- شیلی- فەنزویلا- یۆنان- بەرازیل- مەکسیکۆ- هیند- کۆرییا- ئوردون- پاکستان- تورکییا- میسر .

سوید 5,35 خاڵ لە کۆی 10 و میسر 2,38 خاڵی بەدەست هێناوە . ئەمە لەکاتێکدا هەموو وولاٌتە کراوەکان بۆ ژنان لە جیهانی ئیسلامی و عەرەبی بەشدار بوونە , کارەساتەکە لەوەدا دەبوو وولاٌتانی کۆنەپارێز بەشدار بونایە .

فەلەستین

لە ڕاپرسییەکدا دەرکەوت ئەگەر هەڵبژاردن ئەنجام بدرێت هەریەکە لەم هێزانە بەم شێوەیە دەنگ دەهێننەوە:–

فەتح 38,7٪– حەماس 32,9٪– چەپ 7,9٪ – بێلایەن 8,3٪ و 12,2٪ جاریٚ خۆیان یەکلا نەکردۆتەوە .

مردن بە شیرپەنجە

لە ساڵی 2000 دا 56 ملیۆن مرۆڤ مردووە لە جیهاندا , لەوانە 12٪ یيان بە نەخۆشی شێر پەنجە مردوونە , لە هەندێك وولاٌت مردن بە شێر پەنجە گەیشتۆتە 25٪ . لەم وولاٌتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا –ئیتاڵیا–ئوسترالییا– هۆڵەندە –کەنەدا–فەرەنسا مردن بە شێر پەنجە لە بەرزترین پلەدا بووە , لە نزمترین پلەش لە باکوری ئەفریقیا و ڕۆژهەلاٌتی ئاسیا .

ڕێژەی ژنان لە پەرلەمانەکانی جیهاندا

تا ساڵی 2002 ژنان لە پەرلەمانەکاندا 14٪ ی پێك دەهێنا . ژنان سەرۆکی 14 وولاٌتە لە کۆی 180 وولاٌت دا لەگەڵ 6 جێگیر , هەروەها 7٪ی وەزیرەکانی جیهان ژنانن . لە ناو ولاٌتاندا ڕواندا بە پلەی یەکەم دێت ژنان 48,8٪ ی کورسییەکانی پەرلەمان دیاری دەکات . لە سوید و دانیمارك و فلەند و نەرویج و ئیسلەند و هۆڵەند نزیك بە 30٪ یان بەدەست هێناوە .

ژنان لە وولاٌتە یەکگرتووەکان 14٪ و فەرەنسا 11,8٪ و ژاپۆن 10٪ و ئۆگەندە 24,7٪ ی پەرلەمان پێك دەهێنن .

لە ساڵی 1893 نیوزلەندە یەکەم وولاٌت بوو ماف دەنگانی ژنانی پەسەند کرد, ئوسترالیا لە 1902 , ئیسپانییا لە 1920 و مەنگۆلییا لە ساڵی 1924 و ئیکوادۆر لە 1921 و تورکیا لە1940 و سریلانکا لە 1931 و سویسرا لە 1971 وناميبيا لە 1989 ماف دەنگانی ژنانییان پەسەند کردووە .

لە ساڵی 1862 ەوە خانمە سویدییەکانی شار لە دەوڵەمەندەکان ماف دەنگدانییان هەبووە , لە ساڵی 1921 ەوە لە سوید بە تەواوی ماف دەنگدانی گشتی بۆ ژنان پەسەند کرا .

باشوری ئەفریقا

یەکەم ژن (ملازمی دووەم لافا ستالینیم) لە باشوری ئەفریقا ئەرکی سەرکردایەتی هێزی دەریاوانی وولاٌتیی پیٚ سپێردرا .

کۆلۆمبیا

هێزەکانی فارك لە بەرواری 21-5 تێسرەواندنێکی کاریگەری لە هێزەکانی ڕژێم وەشاند , 10 ئەفسەر و 17 پۆلیسییان لە هێزەکانی ڕژێم کوشت .

ئازەربایجان

لە بەرواری 22-5 کۆمپانییای نەوتی ئازەربایجانی ڕێگەی لە سەدان کەس گرت کە دەیانەویست خۆپیشاندان لە سەنتەری شاری باکۆ ساز بکەن , لەو نێوەدا 45 لەهاووڵاتیی گیران و ڕێگە بە خەڵك نەدرا پەیوەست بن بە خۆنیشاندانەکەوە , ڕۆژی چوارشەممە بۆری نەوتی باکۆ-جۆرجیا-تورکییا دەکرێتەوە کە 4 ملیار دۆلاری تێچووە . باڵوێزی نەرویج لە باکۆو نوێنەری یەکێتی ئەوروپا ناڕەزایەتی توندییان دەربری بەرامبەر بە کرداری سەرکوت کەرانەی پۆلیس .

پاریس

یەك شەممە 22-5 هەزاران کەس خۆپیشاندانییان سازدا دژ بە دەستوری ئەوروپی , هاوپەیمانییەتی چەپ ناڕەزایەتییەکەی ڕێك خستبوو , باوەڕییان وایە دەستوری نوی دەبێتە هۆی هەڵتەکاندنی سستەمی حکومەتی خۆشگوزەرانی .

هیندستان

3 سینەما لە پایتەختی هیندستان ڕۆژی یەك شەممە تەقێنرانەوە , لە ئەنجامدا 1 کوژراوو 50 بریندار لێ کەوتەوە , ئەو دوو سینەمایە فلیمێکییان نیشان دا دژ بە بیرو باوەڕە ئاینییەکانی سیخەکانە , پێشتر سیخەکان سینەماکانییان هوشیار کردەوە لە پیشان نەدانی ئەو فلیمە , زۆربەی سینەماکان داواکەیانییان قەبوڵ کرد .

ئاینی سیخ لە سەدەی 15 پێك هاتووە , کۆکتێلیکە لە هەردوو ئاینی مەزنی ئەو سەردەمی هیند , هیندۆس و ئیسلام , سیخەکان دژ بە بت پەرستی و سستەمی چینایەتی ئاینی هیندۆسین و 20 ملیۆن پەیرەو کەری هەیە لە هیندستان , کۆمەڵێکی پارێزگاری دابراون لە دەوروبەر تەنانەت لە هاندەرانیش .

ئەڵمانیا

شرۆدەر لە بەرواری 22–5 جاری هەڵبژاردنی نوێی دا , پاش ئەوەی لە هەردوو ولایەتی ڕینانیای باکور و ستفالیا شکستی هێنا , بەهۆی مت بوونی ئابوری بەرزبونەوەی ڕێژەی بێکارییەوە لە زۆربەی ولایەتەکان پارتی سۆسیال دیموکرات تێسرەواندنی کاریگەری بەرکەوتووە , پارتەکەشی توشی قەیرانی ناوخۆیی بووە و بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو پلاتفۆرمی چەپ لەبەرامبەری پێشکەشکراوە . شرۆدەر داوای لە سەرۆك کرد هەڵبژاردنەکانی پەرلەمان 1 ساڵ پێش بخات بۆ پاییزی ئەمساڵ لە جیاتی پاییزی 2006 , ئەو پێی وایە چاکسازییە ئابورییەکانی بە بیّ پشتگیری جەماوەر سەرناگرێت , پشتگیری جەماوەریش تەنها لە دەنگداندا مسۆگەرە کرێت .

لەم بەشەی هەواڵەکان بە دواوە هەرجارەی لە چەند وولاتێکدا قەبارەی هێزە چەپەکان دەخەینە بەردەستتان .

بۆ ئەمجارەیان (ئەسیوبیا – ئۆزبەکستان – مەنگۆلیا) مان دیاری کردووە .

Yehizbtewekayoch Mekir Bet: 14 may and 31 august 2000 (90 %)		%	527
Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front	EPDRF	.	481
- Oromo People's Democratic Organization	OPDO		183
- Amhara Nation Democratic Movement	ANDM		146
- Southern Ethiopia People's Democratic Front	SEPDO		112
+ Bench People's Revolutionary Democratic Movement	BPRDM		
+ Burgi People's United Democratic Movement	BPUDM		

+ Denta, Debamo, Kitchenchla Democratic Organization	DBKDO		
+ Derashe People's Democratic Organization	DPDO		
+ Donga People's Democratic Organization	DPD0		
+ Dawero People's Revolutionary Democratic Organization	DPRDO		
+ Gamo Democratic Unity	GDU		
+ Gideo People's Revolutionary Democratic Movement	GPRDM		
+ Gurage People's Revolutionary Movement	GPRM		
+ Hadiya People's Democratic Organization	HPDO		
+ Kebena Nationality Democratic Organization	KNDO		
+ Kore Nationality Unity Democratic Organization	KNUDO		
+ Kembata People's Democratic Organization	KPDO		
+ Konso People's Democratic Organization	KPDO		
+ Southern Omo People's Democratic Movement	SOPDM		
+ Shekecho People's Democratic Movement	SPDM		
+ Sidama People's Democratic Organization	SPDO		
+ Tembaro People's Democratic Organization	TPDO		
+ Wolayta People's Democratic Organization	WPDO		
+ Yem People's Democratic Front	YPDF		
- Tigray Peoples Liberation Front	TPLF		40
Afar National Democratic Party	ANDP	.	8
Benshangul Gumuz Peoples' Democratic United Party	BGBDUP	.	6
Council of Alternative Forces for Peace and Democracy in Ethiopia	CAFPDE	.	4
Gambela Peoples' Democratic Front	GPDF	.	3
Southern Ethiopia Peoples' Democratic Coalition	SEPDC	.	2
Hadiya National Democratic Organization	HDNO	.	3
Oromo Liberation United front	OLUF	.	1
Ethiopian Democratic Party	EDP	.	2
All Amhara People Organization	AAPO	.	1
Oromo National Congress	ONC	.	1
Sidama Hadicho Peoples' Democratic Organization	SHPDO	.	1
Siltie Peoples' Democratic United Party	SPDUO	.	1
Hareri National League	HNL	.	1
Non-partisans			13

Source: Ethiopian parliament. The Europa World Year Book has different results.

		PARTY	PERIODICALS	CONTACT	IDEOL.	.INTERNAT	ELECTION Parl. '00	OTHER
All Ethiopian Socialist Movement		AESM / MEISON			ex-com.	ex-SU	no part.	f. 1968; in COEDF
Ethiopian Peoples' Revolutionary Democratic Front		EPRDF			ex-stal.	ex-Alb.	480 of 547	f. 1989; alliance dominated by TPLF
Amhara National Democratic Movement		ANDM			ex-stal.	ex-Alb.	145	f. 1980 as Ethiopian People's Democratic Movement as split from EPRP, led by Addisu Legesse

Oromo People's Democratic Organization		**OPDO**			**ex-stal.**	**ex-Alb.**	**182**	**f. 1990, led by Abadula Gemeda**
Southern Ethiopian Peoples' Democratic Front		**SEPDF**					**113**	**led by Kasu Illala, alliance of around 20 organizations**
Tigray People's Liberation Front		**TPLF**			**ex-stal.**	**ex-Alb.**	**40**	**f. 1975, led by Meles Zenawi**
Ethiopian Peoples' Revolutionary Party	**Ye Ityopia Hizbawi Abyotawi Parti**	**EPRP / Ihapa**	**Demokrasiya**	**e-mail**	**ex-mao., liberal**		**no part.**	**f. in 1975; in COEDF**
United Ethiopian Democratic Forces		**UEDF**					**not existing**	**f. 2003 by MEISON, EPRP and 13 other parties**
Parties probably disbanded Ethiopian Workers' Revolutionary Party, Workers' Party of Ethiopia (Ye Ityopia Seratepnotch Parti)								

PARTY			PERIODICALS	CONTACT	IDEOL.	.INTERNAT	ELECTION Parl. '99	OTHER
Communist Party of Uzbekistan	**Uzbekistan Kommunistik Partiyasi / Kommunisticheskaya Partiya Uzbekistana**				**com.**	**KPSS[OS]**	**no part.**	**illegal, led by Kahramon Mahmudov**
Democratic People's Party	**Halq Demokratik Partiyasi / Narodno-Demokraticheskaya Partiya**		**Uzbekiston Ovozi, Golos Uzbekistana**	**tel.: +7-3712-394605**	**ex-com., liberal**		**48 of 249**	**f. 1991 by Communist Party**
Justice - Social Democratic Party of Uzbekistan	**Adolat - Sotsial-Demokratik Partiyasi**		**Adolat**		**soc. dem.**		**11 of 249**	**f. 1995**
Tashkent Communist Union	**Tashkentskii Kommunisticheskii Soyuz**	**TashKomSoyuz**	**Rabochie Stranitsy**	**e-mail**	**rad. left.**		**no part.**	**f. 2001**

PARTY			PERIODICALS	CONTACT	IDEOL.	INTERNAT.	ELECTION Parl. '00	OTHER
Mongolian Communist Party	Mongolyn Kommunist Nam				com.		-	f. 1999
Mongolian Democratic New Socialist Party	Mongolyn Ardchilsan Shine Sotsialist Nam			e-mail	soc. dem.		11.05%	f. 1998
Mongolian Democratic Socialist Party	Mongolyn Ardchilsan Sotsialist Nam						no part.	f. 1994
Mongolian Green Party	Mongolyn Nogoon Nam			e-mail	green		3.62% for alliance with Civil Courage Party	f. 1990
Mongolian New Social Democratic Party	Mongolyn Shine Sotsial Ardchilsan Nam						0.41%	f. 2000
Mongolian People's Revolutionary	Mongol Ardyn Khuv'sgalt Nam	MPRP	Unen, Manay Inder, Bodlyn Solbiltsol	e-mail	ex-com., soc. dem.	ex-CI, ex-WMR, SI	51.72%	f. 1921

Party								
Mongolian Traditional Party for Justice	Mongolyn Ulamzhlalyn Negdsen Nam	MUNN		e-mail	soc. dem.		2 cand.	f. 1993